

Kongresser och utställningar

Vetenskapshistoriska tillbakablickar inom arkeologi, konsvetenskap och numismatik – Svenska Fornminnesföreningens symposium i Stockholm

Svenska Fornminnesföreningen arrangerade med stöd av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien ett endagssymposium med rubricerade tema i Historiska museets hörsal den 18 november 1999. År 2000 fyller föreningen fyler 130 år. Med anledning därav arrangerades symposiet. Det blev ett välbesökt möte med närmare ett 60-tal deltagare och många kvalificerade föredragshållare. Föreningens ordförande Jan Svanberg fungerade som moderator under förmiddagens session som behandlade arkeologi och vice ordförande, Åke Hyenstrand hade motsvarande funktion under eftermiddagen som berörde konsthistoria. De olika inläggen belyste framträdande personligheters kulturgärningar inom de nämnda vetenskaperna.

I sitt inledningsanförande framhöll Svanberg bl.a. att tanken var att överblicka seklet som gått inför kommande sekelskifte. Han anknöt till föreningens 130-årsjubileum och såg symposiet som en manifestation över detta. Samtidigt firar Hildebrandsfonden 65 år – en händelse som också kunde firas.

Jarl Nordbladh höll ett tankevärt anförande med titeln »*Varför tillbakablickar*» i vilket han framhöll vikten av arkeologihistoriska återblickar något som arkeologiska institutionen i Göteborg bl.a. ägnat sig åt. Det finns olika perspektiv att lägga på arkeologins historia. Över tiden har producerats många »drömbilder», framhöll Nordbladh, som såg historien som ett sätt att föra en politisk diskussion om människor och samhälle. Han konstaterade att vår historiesyn i stor utsträckning är formad av bilder och utvecklade temat att observationer på olika sätt alltmer kommit att utgöra en viktig ingrediens i det arkeologiska arbetet. En brist idag är att kunskapen om fältundersökningarnas historia är mycket ringa. Det finns mycket kvar att forska för att förstå oss själva som arkeologer. Slutligen

slog Nordbladh ett slag för arkivens och dokumentens historia. Svensk arkeologi har haft inflytande i omvärlden – men på vilket sätt har vi dålig kunskap om!

Kenneth Jonsson höll ett engagerande föredrag om »*Bror Emil och Hans Hildebrand som numismatiker*». Bror Emil Hildebrand, som började samla redan vid 14 års ålder gjorde stora insatser inom numismatiken. Struktur och ordningssinne präglade Bror Emil i hans arbete och han svarade under åren 1846–1881 för flera betydande numismatiska verk. Christian Jørgensen Thomsen i Köpenhamn var storsamlare av medeltidsmynt och dessutom Bror Emils promotor och lärofader. Jonsson skisserade Bror Emils karriär och framhöll de stora insatser denne gjorde för Statens Historiska Muséer och Kungliga Myntkabinetet. Under Bror Emils tid påträffades 146 skattfynd med ca 158 000 mynt!

Hans Hildebrand efterträdde fadern 1879. Han hade enligt Jonsson insupit numismatiken »med modersmjölken». I Hans Hildebrands verk om mynt väger den svenska medeltiden tyngst. Den systematik som han utvecklade är ännu idag användbar, framhöll Jonsson. Hans Hildebrand höll sig nästan enbart till svenska mynt. Såväl Bror Emil som Hans hade en otrolig arbetskapacitet men var i mycket varandras motsatser. Hans hade t ex. inte samma organisatoriska förmåga som fadern och hans arbeten är dessutom behäftade med en del fel. Jonsson framhöll avslutningsvis att en kombination av dem båda skulle ge en övermänniska!

Evert Baudou höll ett intressant föredrag om »*Oscar Montelius, Svenska Fornminnesföreningen och arkeologins sociala kapital*». Grunden till den vetenskapliga arkeologien lades åren 1834–1843 även om arkeologin i Sverige inte blev en etablerad vetenskap förrän 1921. Under dessa 80 år

hände otroligt mycket inom arkeologien. Medan det 1843 inte fanns något s. k. socialt kapital var så fallet 1921. Museer hade etablerats, artiklar skrivits, avhandlingar publicerats av olika kända forskare, politisk opinion uttryckts, Svenska Fornminnesföreningen hade bildats och fått en framträdande plats i samhället m.m.

Oscar Montelius och Sigurd Curman utvecklade det sociala kapitalet i arkeologin, framhöll Baudou, som härefter översiktligt skisserade Montelius karriär och stora betydelse för främst svensk arkeologi. Det var under en tid då ett slags "positiv nationalism" förhärskade i Sverige. Baudou nämnde också de inledande motsättningar som förelåg mellan Svenska Fornminnesföreningen och Vitterhetsakademien. Föreningens program innebar i själva verket kritik av Vitterhetsakademien. Montelius hade mycket stor betydelse för Svenska Fornminnesföreningen vars sekreterare och senare ordförande han var under många år. Föreningen blev en plattform för Montelius.

Eva Hyenstrand höll ett entusiastiskt anförande om Hjalmar Stolpe »...den i sin vetenskap med hela sin själ uppgående mannen». Stolpes mångfacetterade intresseområden och karriär belystes liksom hans arkeologiska insatser på Björkö, i Vendel mm. Han företog utländska resor för att samla material – bl.a. deltog Stolpe i fregatten Vanadis världsomsegling. Han kände sig hela tiden vara i skuggan av Hans Hildebrand och Oscar Montelius. Själv stred han i två decennier för att få tillgång till etnografiska samlingar för sin forskning. Till slut utnämndes han i januari 1900 till föreståndare för Riksmuseet.

Arkeologiavsnittet avslutades med en personlig betraktelse av Åke Hyenstrand över Birger Nermans arkeologiska verksamhet, »*Birger Nerman och hans tid*». Anförande formade sig till personliga minnen av bl.a. samtal med Nerman, som blev Hyenstrands idol som arkeolog. Nerman var en äldre, oklanderligt klädd man, humoristisk och vänlig som berättade om sina minnen från och bekantskap med Knut Stjerna, Otto von Friesen och Oscar Almgren med stor entusiasm. Hyenstrand framhöll att Nerman efterlämnade ett opublicerat memoarmanuskript som bl.a. rör Nermans baltiska engagemang.

Nermans produktion fick vissa storsvenska inslag – det var tidsandan då – men det var fråga om en positiv nationalism, framhöll Hyenstrand avslutningsvis. Birger Nerman värnade om alla folks frihet!

Eftermiddagens konsthistoriska session inleddes av Jan Svanberg, som medryckande och detaljerat berättade om »*Johnny Roosval, vår förste moderne konsthistoriker*» och Roosvals betydelse och karriär på det konsthistoriska området. Roosval förenade, framhöll Svanberg, lärdom med vetenskaplig systematik och hade ett målande språk som var fyllt med metaforer. Han hade en lysande förmåga att levandegöra det han beskrev.

Inga Lena Ångström-Grandien talade inriktat om »*Andreas Lindblom och medeltiden*». Lindblom hörde liksom Roosval till den svenska konsthistoriens pionjärer, men hade också en betydelsefull karriär som museiman, i egenskap av chef för Nordiska Museet. Under hans tid där mer än fördubblades besökarantalet vid museet. Som författare till en uppskattad svensk konsthistoria i tre volymer kan han sägas vara den store skildraren av den svenska konsten i ett sökande efter en svensk stil. Skälet härtill var en ödmjuk nationalism. Lindblom var dessutom en varmhjärtad humanist och stor företrädare för folkkonsten, menade Ångström-Grandien.

»*Gregor Paulssons vetenskapliga gärning*» belystes ingående och kunnigt av Hans Pettersson, Uppsala, som i sin doktorsavhandling behandlat Paulsson. Denne gick i vissa avseenden utanför vad som kunde betraktas som svensk tradition i konstvetenskapen. Han lade grunden till ett avancerat studium av bilder och artefakter och tog till sig erfarenheter i andra vetenskaper. Paulsson strävade efter att göra konstvetenskap till ett självständigt universitetsämne. Han var mångsidig och engagerade sig i experimentpsykologi i Lund och även åt Svenska Slöjdföreningen och dess verksamhet. Paulsson försökte skissera en helt ny vetenskap – en estetisk miljömorfologi, en mycket bred satsning som dock inte ledde till något. Paulssons stora gärning var att lyfta den teoretiska diskussionen i svensk konstvetenskap till en nivå den inte tidigare hade.

Förre museidirektören och chefen för Kungl.

Myntkabinettet, Lars O. Lagerqvist belyste »Numismatisk forskning under 1900-talet», ett mycket fängslande och detaljerat kåseri över de otaliga samlare och numismatiker som tillsammans format den svenska numismatiken.

Sammanfattningsvis var det ett mycket intressant och lyckat symposium. Det skulle inte förvåna om Svenska Fornminnesföreningen fin-

ner det värt att arrangera flera symposier i framtiden som ett led i föreningens verksamhet.

Nils Ringstedt
Författarvägen 5
167 71 Bromma
nils.ringstedt@sis.se

